

Tarlóvirágmag begyűjtése és tisztítása méhlegelők vetéséhez

Mint ahogy arról a Biokultúra folyóirat előző számában megjelent cikkünkben beszámoltunk, néhanapján a tarlóvirágot méheskertekben is termesztették. E tevékenység újjáélesztésének érdekében fogtak össze a Szűcs Agro Kft., a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft., a Biokultúra Hungária Nonprofit Kft., továbbá a Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Karának munkatársai. Jelen írásban a „vetőmag-előállítás” munkafolyamatairól tudósítunk.

A tarlóvirágmag betakarításának kivitelezéséhez számos gépi lehetőséget is számba vettünk, de végül alapos megfontolások után a kézzel való növénygyűjtés mellett döntöttünk. Szeptember közepén kilenc bér munkás tíz órán át gyűjtötte a tarlóvirág növénygyedeit a nyár derekán méhlegelőnek meghagyott várbalogi facéliatarlón. (A hely méhészeti tapasztalatairól nemrégiben a Méhészsújság hasábjain számoltunk be.)

Tarlóvirágot gyűjtő bér munkások

A növények szárítása

Emellett a SZE-MÉK növényorvos hallgatóival a gyomismeleti terepgyakorlatok során Mosonmagyaróvár és Halászi környékén, gabonatarlókon is szedtünk néhány zsák növényt. Ezt követően a 35 zsáknyi betakarított terményt a Szűcs Agro Kft. mosonudvari telephelyén kiterített fóliára helyezve, vasvillával többször átfogatva szárítottuk. Ebben az időszakban a hangárt a növény sajátos, gyógyhatásának tűnő, kellemes illata töltötte be. Majd – szintén hosszas mérlegelések eredményeként – a tarlóvirág szénáját szőlő zúzó-bogyózó géppel átdaráltuk. A befejező munkaműveletekre október végén került sor. Ekkor a vödörbe rakott növényi biomasszát kézi keverővel alaposan átdolgoztuk. Erre a száraz kórók további aprítása és a csészecsövekbe zárt magok (makkocskák) kipergetése (kicséplése) végett volt szükség. A vödör tartalmát ezután öntöttük a rostálógépbe. Majd az így kinyert egyéb növényi törmelékkel tartalmazó magelegyet kézi eszközökkel átszitáltuk és átszeleltük. Végtermékként 5,3 kg tarlóvirágmagot kaptunk.

„Tarlóvirágmag, csíráképes, néhány kilogramm eladó” – olvasható a Magyar Méh kiadvány 1935-ben megjelent egyik apróhirdetésében. Uhlárik Sándor száz esztendeje arról is tudósított, hogy a tarlóvirág magjának kinyerése rendkívül körülményes, emiatt nem forgalmazták a vetőmagkereskedők. Csupán néhány lelkes méhész foglalkozott termesztésével, illetőleg a magok korlátozott mértékű árusításával. (Vö. a Biokultúra előző számában megjelent cikk.)

Az általunk elvégzett munkafolyamatok ugyanezt sejtetik, hiszen a bér munkások 90 munkaórát fektettek a gyűjtésbe, az ezt követő feldolgozási munkálatok pedig nagyjából 35 munkaórát tettek ki. Ennek megfelelően 1 kg mag kinyerése közel 25 ráfordított munkaórát igényelt. Ebbe nem is számoltuk bele a diákok általi növénygyűjtést, a fóliabeszerzést, a rostálógép kölcsönzését és szállítását stb. Ennek ellenére a tarlóvirág termesztésével érdemes lenne foglalkozni. A nyárutói méhlegelő inség enyhítése, valamint a tradicionális tisztosfűmész visszahozása céljából kívánatos lenne egy olyan termesztési, betakarítási és magtisztítási technológia kifejlesztése, amely révén a jövőben rentábilissá válhatna a tarlóvirágmag előállítása és forgalmazása. Ezenfelül fontos lenne a faj magbiológiai jellegzetességeinek tanulmányozása, hogy feltárjuk, milyen eljárásokkal segíthetnénk a magok minél egyöntetűbb csírázását.

Terveink szerint a Szűcs Agro Kft. a kinyert magokból 1,2 kg-ot most ősszel elvet 1 hektár területen és 1,2 kg-ot következő tavasszal szintén 1 hektáron, további kísérleti vetőmagszaporítás céljából. Továbbá 0,4 kg magot a faj csírázásbiológiai laboratóriumi vizsgálatához használunk fel. A fennmaradó 2,5 kg-ot a projektet anyagilag és szakmailag támogató Biokultúra Hungária Nonprofit Kft. részére, a Magyar Biokultúra Szövetség és a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. által alapított biogazdálkodást szolgáló innovációs társaságnak adjuk át. Itt a tervek szerint 2021 kora tavaszán rá fogják vetni átállt területbe 2020 őszén elvetett őszi búza állományra.

Cséplés vödörben kézi keverőgéppel

Szőlő zúzó-bogyózó gép alkalmazása

Kicséplelt növényi anyag beöntése a rostálógépbe

Schermann Szilárd „Magismeret” c. könyvéből megtudhatjuk, hogy 0,8-1,2 g a tarlóvirág ezermag tömege. Következésképpen egy hektárra 1-1,2 kg körüli magmennyiséget érdemes kivetni. Annak, aki megpróbálkozik a termesztésével, a Biokultúra szakfolyóirat előző számában összegyűjtött régi útmutatásokat feltétlenül érdemes lenne átolvasni, de a jövőben a kultiválásába most bekapcsolódó bioméhészek tapasztalatait is kívánatos lenne megosztani. Annyit előjáróban is fontos leszögezni, hogy mindenképpen üde termőhelyeken, kötöttebb bázikus talajon várható jó nektártermelés. Amelyik méheskertbe elvetjük és ott kedvező viszonyokat találva meghonosodik, már csak a talajt kell évente egyszer, késő ősszel, vagy kora tavasszal sekélyen megbolygatni.

Növények egyengetése a rostológép tölcserében

Kézi szitálás

A TISZTESFŰ NEMZETSÉG FAJAINAK MAGNYUGALMÁRÓL

Ujvárosi Miklós „Gyomnövények” c. könyvében megjegyezte, miszerint a tarlóvirág az egyenlőtlenül csírázó magvai miatt nem került szélesebb körű termesztésbe. Sajnos a faj magnyugalmáról nincsenek elérhető publikációk, de a nemzetség további tagjaival kapcsolatban számos ilyen jellegű kutatásról is hírt ad a nemzetközi szakirodalom. Ezekből megtudhatjuk, hogy a *Stachys* génusz képviselőinek frissen beérett magvai általában primer dormanciában vannak. Sekély fiziológiai magnyugalmukat, laboratóriumi körülmények között a minimum 30 napos sztratifikációt (4°C-on nedves homokban történő rétegezés) követő hormonkezelés (250 ppm GA3 + 50 ppm kinetin kombinációja) szünteti meg. Magvaik ezután fényben és sötétben is egyaránt jól csíráznak. Optimális csírázási hőmérsékletük állandó 20°C-os, vagy alternáló 20/10°C-os értékek mellett van. Ugyanakkor külső hormon rásegítés nélkül, igen hosszú sztratifikációt igényelnek. Irodalmi adatok szerint 12-20 hetes nedves talajban tárolást követően mindössze 20-30%-os csírázásuk érhető el. Némely fajuknál a magvak nyugalmi állapotát 6 hetes meleg sztratifikáció (14 óra fény/20°C és 10 óra sötét/10°C), majd 18 hétig tartó hideg sztratifikáció (24 óra sötét/2°C), végül ismét egy 6 hetes meleg sztratifikáció szüntette meg. Természetes viszonyok között, a talajba temetett példányaik magnyugalmának feloldódása azonban ennél jóval hosszabb időt, akár két telet is igénybe vehet. Így szabadföldi kelésük rendszerint csak a beérést követő második év tavaszán következhet be. Vélhetően Ujvárosi is a korabeli irodalmi adatok alapján írta azt, hogy elhúzódó a kelése. Ugyanakkor megemlítendő, hogy az előző cikkünkben idézett szerzők, mint Fucsek Gyula, Szabó György és Mrena János semmilyen különleges bánásmódban sem részesítették a vetőmagokat, mégis gyönyörű tarlóvirág-állományaik sarjadtak ki. Csupán vászonzacskóban, száraz és szellős helyeken tárolták a magvakat, majd a soron következő tavaszon, meglehetősen korán, február végén, vagy március eleje-közepe táján elvetették. **Talán a magvak hideg helyen való tárolása és a vetőmagnorma növelése lehetővé teszi, hogy már az első évben is dús vegetáció fejlődjön ki. Mindenesetre, tanácsos lenne a tarlóvirágmagokat nedves homokban tárolni, ameddig csak lehet. Erre a legkézenfekvőbb, ha az elvetésre szánt magtételt tüllzacskóba (harisnyába) tesszük, majd azt egy átnedvesített homokkal töltött vödörbe temetjük. Az így előkészített mintát, először szobahőmérsékleten 3 hétig, majd hűvös helyen további 10 hétig, végül ismét szobahőmérsékleten 3 hétig tároljuk.** Eközben, a tárolási körülmények változtatásakor pedig ellenőrizzük a magok csírázóképeségét.

DUNAI ÉVA ZSUZSANNA – PINKE GYULA – MAGYAR LÁSZLÓ
SZE-MÉK, Mosonmagyaróvár
KULMÁNY ISTVÁN MIHÁLY
NAIK-AKI, Budapest
SZÜCS GYÖRGY ZOLTÁN IFJ.
Szűcs Agro Kft., Mosonudvar
DR. ROSZÍK PÉTER
Biokultúra Hungária Nonprofit Kft.

Átszitált tarlóvirágmagok közeli perspektívából

Szelelés

A végtermék 5,3 kg tarlóvirágmag
(A szerzők felvételei)